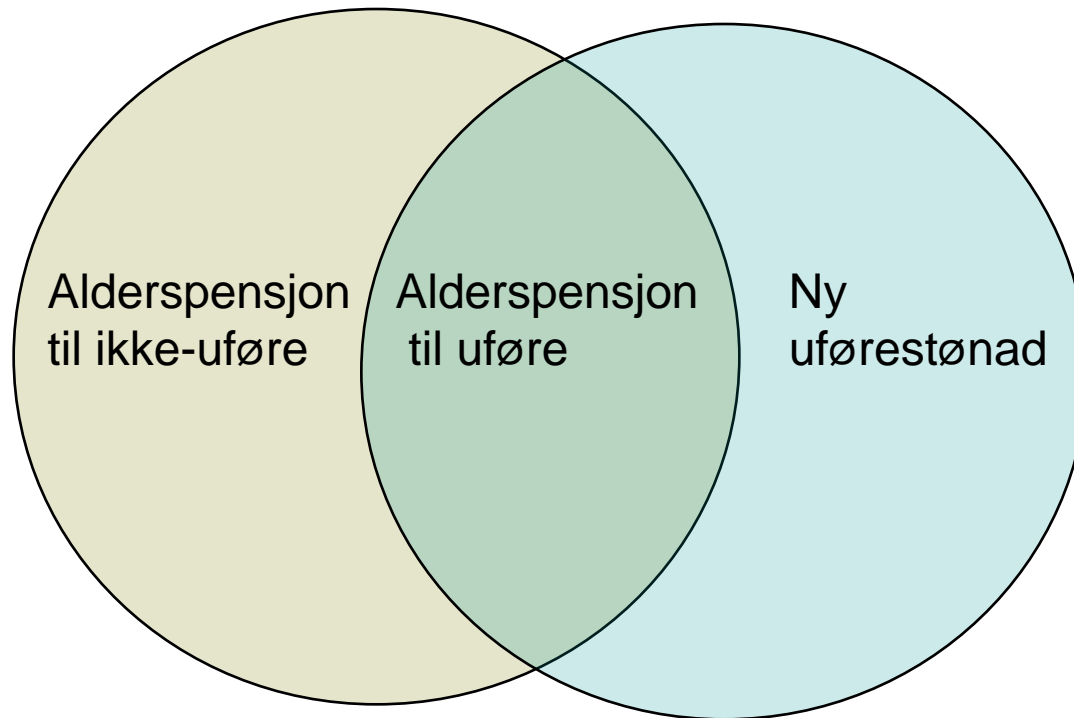

Ny uførestønad: Pensjonsreformens stedbarn?

V/ Axel West Pedersen, ISF/NOVA

Pensjonsreformen

Uførereformen

Uføretrykrets forslag

- opprettholde gjennomsnittsnivået på uføretelsene, men endre utmålingsprinsippene
- redusere mottakernes fremtidige alderspensjon

”Utvalget mener en bør legge opp til at den gjennomsnittlige alderspensjon til uføre blir noe lavere enn den ville blitt ved en videreføring av dagens folketrygd” (NOU 2007:4 s.16)

Dilemma

- Incentivstruktur

versus

- Fordelingshensyn

Avveiningen mellom i insentiver og fordeling

- **Empiriske spørsmål:**
 - Hvor sterke er insentiveffektene?
 - Hvor mye vil uttaket minke og yrkesdeltakelsen øke ved et X prosent kutt i ytelsesnivået?
 - Er insentivene like virksomme for alle?
 - Kort sikt versus lang sikt.
- **Normative spørsmål:**
 - Hvordan skal positive virkninger på yrkesdeltakelsen veies mot negative fordelingsvirkninger?
 - Hvor mye skal yrkesdeltakelse øke for at en X prosent økning i fattighedsraten fremstår som en akseptabel kostnad?

Hvis redusert stønadsnivå, hvor sette inn kuttene?

Redusere

- ytelsene her og nå eller den fremtidige alderspensjonen?
- kompensasjonsprosenten, minsteytelsen eller barnetilleggene?

Utmåling av uførepensjon

Gammel diskusjon. Stortingsmelding om Folketrygd av 1948 og skillet mellom:

- 'Inntektstrygder' (sykelønn og dagpenger):
Hensynet til arbeidsinsentivene sentralt
Proporsjonal kompensasjon for tapt lønnsinntekt
- 'Pensjonstrygder' (alders- og uførepensjon):
Hensynet til arbeidsinsentivene mer perifert
Behovsorientert tildeling med like ytelser og differensiering etter forsørgingsforpliktelser

To idealtyper for utmåling av uføretrygd

Prinsipper for utmåling	Korttidsytelse 'Inntektstrygd'	Langtidsytelse 'Pensjonstrygd'
Form for inntektsrelatering	Lønnsnivå umiddelbart forut før uførheten	Hele den forutgående og fremtidige yrkeskarrieren
Nivå på grunnsikring	Lavt	Høyt
Individ-orientering	Rendyrket	Modifisert (høyere ytelser til enslige, barnetillegg, mv.)

Ny uførestønad: Utvalgets forslag:

- Beregnes som 66% av tidligere inntekt
- Tak på inntektsgrunnlaget: 6 G
- Minsteytelse på ca. 2,1 G
- Tidligere inntekt beregnes som gjennomsnittet av inntekten i de 3 beste av de 5 siste årene før uførhet
- Avvikling av skattefordeler
- Graderes ikke etter sivilstand
- Sterkt reduserte barnetillegg (flertallet)
- Ikke forsørgingstillegg for ektefelle

Ny uførestønad

Noe høyere ytelser i gjennomsnitt, men annen fordeling

Til de relative taperne hører:

- Deltidsarbeidende (lavtlønte)
- Enslige
- Forsørgere

Den tradisjonelle uføreforsikring

- Delvis kompensasjon for tap av arbeidsinntekt her og nå
- Full kompensasjon for tap av fremtidig opptjening av alderspensjon

Prinsipp:

Uførheten skal ikke påvirke størrelsen på den fremtidige alderspensjonen

Uføretrykrets forslag

- opprettholde gjennomsnittsnivået på uføretelsene, men endre utmålingsprinsippene
- redusere mottakernes fremtidige alderspensjon

”Utvalget mener en bør legge opp til at den gjennomsnittlige alderspensjon til uføre blir noe lavere enn den ville blitt ved en videreføring av dagens folketrygd” (NOU 2007:4 s.16)

”På samme måte som yrkesaktive, bør uføre kunne akseptere en viss nedgang i inntekten ved overgang til alderspensjon” (!?)

Frykt for økt press mot uføreordningen pga:

- Innføring av fleksibel pensjonsalder fra 62 år med aktuarisk avkortning
- Avviklingen av AFP som subsidiert tidligpensjonsordning

Pensjonsgapet!

Uttak av alderspensjon: To modeller

- **Modell 62:**
 - Overgang til alderspensjon ved 62 år
 - Får et *uføretillegg* til alderspensjonen
 - Uføretillegget skal kompensere for tidlig uttak og manglende opptjening etter 62 år
- **Modell 67:**
 - Overgang til alderspensjon ved 67 år
 - Får opptjening til fylte 62 år

Samme resultat: 1-2% lavere enn dagens folketrygd, og et betydelig tap i forhold til ikke-uføre

Pensjonsreformen i fugleperspektiv

- **Ny opptjeningsmodell**
-høyere ytelser i gjennomsnitt (+8-10%)

- **Inntramminger**
 - levealdersjustering (-18%)
 - underindeksering (- 7%)

Tall i parentes: anslag på prosentvise endringer i 2050 i forhold til uendret videreføring av dagens system

Ikke-uføre

- Ny opptjeningsmodell
-høyere ytelser i gjennomsnitt (+8-10%)
- Innstramminger
-levealdersjustering (-18%)
-underindeksering (- 7%)

Uføre (utvalgets innstilling)

- Ny opptjeningsmodell + overgang til alderspensjon før 67 år
-lavere ytelser i gjennomsnitt (- 1-2%)
- Innstramminger
-levealdersjustering (?) (-18%)
-underindeksering (- 7%)

Betydelig avvik fra prinsippet om at uførheten ikke skal påvirke størrelsen på den fremtidige alderspensjonen (Tap:-9-12%).

+ Effekten av å miste all AFP-rett (-20%)

- Vil fleksibel pensjonsalder fra 62 gi flere uføre?
Neppe, og i hvert fall ikke via rasjonell atferdstilpasning!
- Vil bortfallet av AFP som subsidiert tidligpensjonsordning gi flere uføre?
Ja antakelig, på tross av forskningsresultater om liten avlastningseffekt av AFP
- Pensjonsgapet et legitimitetsproblem!